AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNDE PEYZAJ PLANLAMANIN ÖNEMİ

Yrd. Doç. Dr. Tülay AYAŞLIGİL

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Kentsel Planlama Bilim Dalı
Yıldız-Beşiktaş / İstanbul
ayaslitu@yildiz.edu.tr

Ülkemizde geçerli olan planlama hiyerarşisinde ve Metropoliten Nazım İmar Planı ve Çevre Düzeni Planı üst düzey fiziki planlardır. Çevre Düzeni Planı; 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 5. maddesinde; ülke ve bölge planı kararlarına uygun olarak konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi yerleşme ve arazi kullanım kararlarını belirleyen plandır. Çevre düzeni planları planlama mekanın büyüklüğü ve çevresel bütünlüğü konusunda arazi kullanımı ile ilgili kararlar getirmektedir. Bu kararlar ile doğanın devamlılığını sağlamak ve ekolojik sistemleri korumak amaçlanmaktadır. Doğanın devamlılığının sağlanabilmesi öncelikle planlama mekanının bütününde yer alan doğal sistemler hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmak gerekir. Burada doğal sistemlere ait envanter bilgileri yanında, sistemi oluşturan parçaların yapıları, işleyişleri, birbirleriyle olan ilişkileri ve zaman içindeki değişimlerinin bilinmesi gerekmektedir. Bu konudaki bilgiler peyzaj planlamanın temelini oluşturan peyzaj ekolojisi sahasındaki araştırmalarla elde edilmektedir.

Mrass & Zvolksky 1978'e göre Buchwald 1980, "Peyzaj Planlama" peyzaj mimarlığının çalışma sahalarından biridir. Peyzaj planlama, peyzaj mekanının doğal potansiyelini saptar ve arazi kullanım açısından uygunluğunu irdeler. Çevre baskılarına dayanıklılığı ile ekonomik ve sosyal amaçlı bileşeni kullanımların peyzaj strüktürü ve doğal faktörlerin etkileşim bileşeni üzerine etkisini değerlendirir. Yapılan bu değerlendirmelere dayanarak peyzajın toplumun yaşam mekanı olarak ekolojik ve estetik yönden güvence altına alınması ve geliştirilmesi amacıyla öneriler getirir.

Peyzaj mimarlığı konusunda uzun bir geçmiş ve deneyime sahip olan batı ülkelerinde, özellikle Orta Avrupa ülkelerinden Federal Almanya'da Peyzaj Planlama, doğanın korunması ve peyzajın bakımı ve onarımında fevkalade etkili ve önemli bir rol oynamaktadır.

---

[1] Yrd.Doç.Dr. Tülay Ayaşlıgil

Ülke bütününde doğa korumayı gerçekleştirmek, peyzajı korumak ve iyileştirmek amacıyla yapılacak çalışmalar, farklı düzeylerde ve içeriklerde düzenlenecek fiziksel ve sektörel planlamalara paralel olarak hazırlanacak olan peyzaj planları ile sağlanabilir.

Peyzaj planlamanın çeşitli düzeylerde genel ve sektörel planlamalara katkısının sağlanabilmesi için planlama türleri geliştirilmiştir. Federal Almanya'da ülke,eyalet, il, ilçe ve belediye düzeyinde peyzaj planları yapılmaktadır. Buchwald 1980'e göre Peyzaj Programı Ülke Planlamasına, Peyzaj Çerçeve Planı Bölge Planlamasına, Peyzaj Planı Nazım İmar Planına, Kentsel Yeşil Alan Planlaması da İmar Uygulama Planına koşut olarak gerçekleştirilmektedir:

Planlamanın Düzeyi	Planlama Türü	Peyzaj Planlamanın Katkısı	Ölçek
Ülke / Eyalet	Ülke Fiziksel Planlaması Eyalet Gelişim Planı	Peyzaj Programı Peyzaj Mimarlığı Programı	1 / 500 000 1 / 200 000
Bölge	Bölge Planlaması	Peyzaj Çerçeve Planı	1 / 50 000 1 / 25 000
Belediye	Nazım İmar Planı	Peyzaj Planı	1 / 10 000 1 / 5 000
Yerleşim yeri	Uygulama İmar Planı	Yeşil Alan Planlaması	1 / 2 000 1 / 1 000
Bölgesel / Yerel Sektörel Planlama	Rekreasyon Planlaması Doğa Koruma Planlaması Su Kanalları Planlaması Ulaşım Planlaması Kum, Taş, Maden Ocağı Planlaması Tarım ve Orman Alanı Planlaması Arazi Toplulaştırması	Peyzaj Mimarlığı açısından tamamlayıcı	Plan düzeyine göre, değişik ölçeklerde olabilir

Grebe 1978 ve Galzer 1980'e göre Peyzaj Planlama:

- Kent bölgesinde konut, endüstri ve ulaşım faaliyetlerinin gelişimi için çerçeve planlaması fonksiyonu görür.
- Doğa koruma ve açık mekanla bağlantılı boş zaman ve rekreasyon aktivitelerine yönelik açık mekanlarının planlaması ve tasarımına yönelik fonksiyona sahip olabilir.
- Yerleşim, ulaşım, maden, taş, çakıl, kum ocakları ile dolgu alanları ve su kanallarının ekolojik restorasyonunu amaçlayan önlemlerin belirlendiği ve buna göre alternatif planların oluşturulduğu fonksiyonları da görebilir.

Yrd.Doç.Dr. Tülay Ayaşlıgil

Peyzaj planlama yukarıda yapılan açıklamalarda da görüldüğü gibi, çevre planlama gibi bir fonksiyonu yerine getirmektedir. Bu nedenle diğer planlamalara göre bir önceliği olmaktadır.

Ülkemizde de Avrupa Birliği uyum sürecinde yapılacak Peyzaj Planlama çalışmaları, farklı düzeylerde ve içeriklerde gerçekleştirilebilir. Bu planlar sayesinde hem Avrupa Peyzaj Sözleşmesi hedeflerine ulaşmak, hem de ve Biyolojik Çeşitliliği korumak mümkün olabilir. Ancak bunun için öncelikli olarak peyzaj planlamaya gerekli olan teorik bilgi ve metodiği sağlamak ve geliştirmek amacıyla "Pilot Projeler" yapılmalıdır. Ayrıca bu tür planlamaların teori ve metodiğini öğretmek için gerekli olan ders ve uygulamaların "Peyzaj Mimarlığı eğitim ve öğretim programlarında yer alması sağlanmalıdır. Peyzaj Planlama ile alınan kararların yaptırımını sağlayacak gerekli yasal çerçeve ve mevzuat oluşturulmalıdır.

KAYNAKLAR

BUCHWALD, K., 1980: Landschaftsplanung als ökologisch-gestalterische Planung.-Ziele, Ablauf, Integration-In: Handbuch für Planung, Gestaltung, und Schutz der Umwelt, Bd 3, München.

GALZER, R., 1980: Methodik und Ablauf der Landschaftsplanung in der Stadtentwicklungs-und Bauleitplanung. In: Handbuch für Planung, Gestaltung und Schutz der Umwelt, Bd. 3, München.

GREBE, R., 1978: Landschaftsplanung und Bauleitplanung. In: Natur-und Umweltschutz in der Bundesrepublik Deutschland. Hamburg, Berlin.

MRASS, V. u. ZWOLKSKY, 1978: Erarbeitung von Empfehlungen für die Aufstellung von Landschaftsplanungen im Rahmen der allgemeinen Landeskultur und Agrarplanung. Schriftenreihe für Naturschutz und Landespflege 17, Bad-Godesberg.

Yrd.Doç.Dr. Tülay Ayaşlıgil